

eiusdem multitudinis perfectissimus institutor hanc apud Deum et homines specialem gratiam obtinisset, ut cum dignissimus esset cogi, et aliquoties in archiepiscopum vel episcopum electus fuisset, minime tamen de amica sibi paupertate raptus, dignitatis huius apice contra voluntatem suam insigniri cogerebatur. Sed quare nos ista de cæteris urbibus replicamus, cum ipsum caput mundi, ipsa quæ est cæterarum omnium Ecclesiarum mater, sancta Romana Ecclesia, de hac humili societate, de hac beati Bernardi disciplina, summum Pontificem in plenitudinem potestatis assumpserit, et ipsa apostolica curia cardinales aliquos in partem sollicitudinis adsciverit? Tua sunt hæc, Christe Domine, opera, qui glorificantes te, et mandatis tuis obsecundantes, ita glorificas, ut servi tui, qui secundum præceptum Apostoli, subjiciunt se omni humanæ creaturæ propter te (*I Petr. II, 13*), pleno pietatis iudicio super omnem mortalem naturam, exaltemur a te.

1222 65. Cæterum postquam Clara illa Vallis primum et clarissimum Abbatem suum post unum et triginta annos ad superni Imperatoris transmisit palatium, ut jure tanto esset potentior ad subveniendum, quanto summæ Majestatis faciem vicinius contempleretur; per sanctos successores ejus, sanctæ religionis vigor conservatus, in eadem gloriosa domo illibatus, duravit, sicut in temporibus venerabilis ac Deo digni viri domini Petri (*137*) ejusque successoris domini Garnerii, postea Lingonensis episcopi, divina favente gratia nobis probare concessum est. Testis enim nobis est Dominus, quia cum in Clara-Valle disciplinis claustralibus et sacri Ordinis observantiis subditi essemus, tantum ibi religionis et gravitatis, tantumque puritatis et honestatis vidimus, ut sæpius in gratia Dei exsultantes dicere-mus in cordibus nostris, quia si ipse legislator noster beatissimus Benedictus, cujus Regulam professi sumus, in carne viveret, et per seipsum sanctum illum conventum regeret, districtius sacri Ordinis instituta in illo loco observari non potuissent, Incuria nempe vel levitas seu dissolutio, quæ est ruina Ordinis, locum ibi penitus non habebant: sed vernantium virtutum, fraternæque charitatis æmulatio ibi sancta vigeat quodque magis mirum est, adhuc singulos austeriori aliqua castigatione cogere prælatis opus non erat, quia quasi hæreditaria successione ad se transmissam tenebat sancta illa congregatio, vitia declinare, et virtutibus operam dare. Vidimus ibi etiam ex discipulis beati Bernardi seniores, morum gravitate, religionis integritate, prudentia et simplicitate reverendos; beatæ memoriæ domuum Gerardum Priorem, domnum Gaufridum ejusdem sancti Viri notarium, plurimumque ad eo dilectum dominum Hugonem de Monte-Felici, dominum Petrum Catalaunensem, cæterosque tam monachos, quam conversos, qui a temporibus beati Viri, usque ad nostram ætatem durantes, et exem-

(137) Postea abbas ordine octavus, anno 1181.

plum devotionis et fervoris reliquo corporis sanctæ illius fraternitatis effecti, facile in sua amabili conversatione monstrabant, quantæ perfectionis plenitudo in Clara-Valle primis diebus affulserat; quandoquidem paucorum seniorum strenuum in sacri Ordinis observantiis exercitium, paucorum admodum devotio potuerit imitari.

66. Sed ecce dum de puritate religionis, quæ non solum in Clara-Valle, sed etiam in Cistercio, cæterisque bene ordinatis domibus Cisterciensis Ordinis multos ad culmen perfectionis primis diebus provexit, loquimur; quid a præfato venerabili viro domno Gerardo Priore in capitulo Clara-Vallis aliquando audivimus, non sine multo timore et tremore reminiscimur. Is namque dum quadam vice ad morum gravitatem, disciplinæque custodiam, melliflua nos admonitione adhortaretur, asserebat anteriori tempore animas fratrum defunctorum cuidam spirituali viro, ejusdem cœnobii monacho, visibiliter apparuisse, seque pœnalibus locis deputatos, miserabili querimonia prodidisse: non quia gravius aliquod peccatum commisissent, sed quia quotidianas negligentias vitare minore sollicitudine, quam oportuerat, curassent. Si ergo beatis illis temporibus, quibus negligentia vix per rimulas intrabat, rubiginem culpæ, districti Judicis animadversio pœnalis, nimiumque molesta rasura abradebat: quid de nostrorum temporum miseria sentiendum, et quando negligentia non jam per rimulas, sed per rimas, vel potius per rupturas tepiditatis irrumpit? Quapropter, ne forte post negligentiam et torporis incuriam mors malitiæ et iniquitatis intret per fenestras nostras, quoniam tempus, quod omnia consumit, etiam religionem enervat, cum procliviores sint homines ad sectanda vitia potius quam virtutes; discussa totis viribus ignavia, vestigiis præcedentium patrum viriliter inhærere satagamus, eorum memoriam in cordibus nostris versando, eorumque sacros actus frequenter et libenter relegendo: quatenus per rectitudinem operis ipsorum nobis fortitudo operis, quasi de speculo lucidissimo appareat; sicque salubri verecundia confusi, discamus bona etiam quæ agimus, omnino imperfecta reputare, atque ad ampliorem justitiæ perfectionem semper anhelare. Si quis vero multum proficere volens: sed non valens, ideoque tædio affectus remissius agere cœperit, audiatur quid sanctus pater Bernardus **1223** dicat: « Nolo, » inquit, « repente fieri summus: paulatim proficere volo. » Si ergo in studio proficiendi non continuo sequitur effectus, est tamen omni proficere volenti quodam prodire tenus, si non datur ultra: solumque nolle proficere, totius negligentiae et dissolutionis, atque ad extremum mortis et damnationis occasio est.

67. Obsecro itaque eos qui ista lecturi sunt, per Dominum nostrum Jesum Christum, ne sola hæc curiositate legisse velint, sed diligenti consideratione pensent, quid in suis moribus a norma justitiæ, quæ in sanctis patribus insigniter refulsit, exorbitet et

quidquid in se a tramite veræ religionis alienum repererint, totum hoc in quotidiano vitiorum et virtutum conflictu ad lineam veritatis corrigere festinent. Nam sicut jure omnium hominum stolidissimus censetur, qui ad arborem viriditate foliorum atque ubertate fructus pulcherrimam veniens, foliorum inanitate ventrem farciret, et ab utilitate fructus jejunos remaneret: eadem rationis æquitate stultissimus reputatur, qui venustissimam et fecundissimam seriem strenuæ conversationis patrum sanctorum relegens, velut chronica tantum, vel annales regum, ad solam curiosam notitiam rerum eam transcurrit, et nihil ex his quæ legit, ad accendendum in se compunctionis fervorem, ad detergendam conscientiam suæ rubiginem, et ad librandam morum suorum inæqualitatem manu sanctæ devotionis decerpit. Neque enim propterea patrum præcedentium laudabilia gesta describuntur, ut vanæ et inquietæ curiositati serviatur; sed, ut per ea rudes instruantur, infirmi confortentur, lascivi gravitatem sectentur, duri corde compungantur, devoti ad perfectionem informantur, et ut per ædificationem et consolationem legentium **1224** sancta Ecclesia roboretur, et laus Dei, cujus dona sunt bona nostra, per gratiarum actionem amplificetur.

68. Cæterum in hac sola parte veniam a studiosis lectoribus petimus, quod aliquibus in locis sensum, vel summam verborum quæ dicta sunt, retinentes, eandem summam competentem formula orationis

vestire curavimus: nam de rebus ipsis absit, ut, quantum in nobis fuit, minimum saltem articulum aliter, quam rei eventus fuit, mentiendi libidine læsæ conscientia poneremus. Ipse autem æternus Deus, æterni Dei Filius, Dominus noster Jesus Christus, qui in diebus humilitatis suæ sacramentum perfectæ poenitentiae sanciens, et fundamentum veræ religionis jaciens ait: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me;* (*Matth. XVI, 24*); qui quæ extremis diebus, istis, quando senescente jam mundo, fides fluctuat, spes titubat, charitas frigescit, incentivum sancti amoris sui per Cisterciensis Ordinis puritatem multorum cordibus infudit, et ejusdem sacri Ordinis splendidissimam columnam, reverendissimum scilicet patrem nostrum sanctum Bernardum in Clara-Valle erexit; ipse, inquam, Dominus ac Deus noster per merita et intercessionem sanctorum patrum, de quorum vita et moribus ad ædificationem posterorum aliqua conscripsimus, donet nobis ita vestigiis eorum inhærere, ita simplicitatis et innocentiae sensum retinere, ita per continentiam carnis in humilitate vera roborari: ut ad illam æternæ beatitudinis gloriam, ad quæ eosdem patres indubitanter credimus pervenisse, etiam nos, cooperante gratia Dei, quandoque pervenire mereamur, præstante eodem Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

FRAGMENTA

EX HERBERTI LIBRIS DE MIRACULIS CISTERCIENSIIUM MONACHORUM

(Lib. I, cap. 5-7; lib. II, cap. 12-14, 25.)

1223 I. — *De Acardo Clara-Vallis monacho.*

1. In eodem quoque monasterio exstitit religiosus quidam monachus, nomine Acardus, vir quidem genere nobilis, sed conversatione nobilior. Hic autem beato Bernardo abbate suo jubente atque mittente, plurimorum cœnobiorum initiator atque extractor fuit. Qui dum adhuc esset in probatione, isdem pater beatissimus Bernardus una die venit ad Novitios consolandos, ut sæpe solebat. Terminato itaque sermone, prædictum Acardum cum aliis duobus Novitiis traxit in partem, et præmonuit in spiritu prophetico, ita loquens: « Futurum est, inquit, ut Novitius ille (designavit autem eum ex nomine) ante diem crastinum furtive recedat. Vos igitur vigilate, et estote parati, ut fugientem cum rapinis effugere non sinatis. Et si miser a nobis exierit, quia non erat ex nobis, spolia tamen, quia nostra sunt, retinebitis nobis. » Quo audito mirati sunt illi, et cum silentio præstolati sunt exitum rei. Profunda vero nocte duo ex illis cum fu-

gitivum in lecto firmiter dormientem conspicerent, tunc et ipsi dormire cœperunt: erant enim oculi eorum gravati, illudente eis utique spiritu erroris. Verumtamen Acardus, quia certissime credidit verbum a sancto Patre prolatum haud posse irritum fieri, somnolentiæ spiritum, qui ei molestissimus erat, virili constantia repellebat. Et nunc frontem, nunc tempora fricans, modo pilos barbæ et capitis vellicans, modo manus et faciem lotitans, nunc de loco ad locum ambulando se excitans, tandem fallaciæ somnium, quo premebatur, evicit. Cumque jam prope esset ut signum ad Vigiliam pulsaretur, ecce duo quasi gigantæ Æthiopes, nigerrimis capis amicti, per ostium domus visibiliter ingrediuntur. Is vero qui præcedebat, gallinam assatam in spico portabat. Porro in ipso veru coluber ingens per caput et caudam infixus erat, qui gallinam eandem hinc inde cingebat. Cum tali itaque ferculo accedit ad locum Novitii; et gallinam fumantem naribus applicat dormientis. Quo statim experge-

facto, dæmones egrediuntur, et per **1224** iter quo venerant revertuntur. Ille vero quantocius surgit, et vestimentis onustus post dæmones exit: veniensque ad ostium armarii quod erat in claustro, machinamentis suis moliebatur firmaturam effringere, ac secum tollere libros. Porro prædictus Acardus celerrime socios excitat, et prophetatam apostatæ fugam insinuat. Tunc recedentem pariter insequentem, reperiunt illum pessulum ostii concutientem. Quos ut ille præsensit, illico datis saltibus evolat; et præcipiti cursu per ostia pomarii ruens, murorum tandem septis retinetur atque reducitur. In crastinum autem cum malorum impœnitens respiscere nolle, quia jam datus erat in reprobum sensum, dimissus est tandem ut abiret in locum suum. Eadem vero die arreptus a diabolo dementionem incurrit, et usque ad mortem furere non cessavit. Hæc nobis Novitiis ipse dominus Acardus, cum jam esset ætate decrepitu, plena fide narravit, utpote qui omnia noverat, et perspexerat oculis suis.

2. Idem vero confessus est nobis, quod in primordio conversionis suæ multa dæmonum bella, multa flagella pertulerit, multaque eorum phantasmata viderit. Sæpius quidem etiam cum esset in ecclesia psallens atque orans, copiosa coram eo luminaria quasi cereos et lampades accendebant, quæ protinus ad invocationem nominis Christi tanquam vanitas disperebant. Quadam denique vice apparuit et diabolus, gladiatorio cum eo conflictu in modum palæstritæ decertans, cui crebros ictus et vulnera infligebat, atque vicissim recipiebat; ad ultimum vero subactum dæmonem colliso capite excerebravit. Quem dum traheret per capillos, partem capitis contracti, cum carne et ossibus evulsam, manu retinuit; moxque ex ea tam intolerabilis putor exivit, ut possibilitatis humanæ modum fere videretur excedere. Quam cum a sua manu longius excussisset, confestim olidum monstrum quod videbatur evanuit; vestigia tamen immunditiæ suæ altius impressa reliquit. Nam per unius anni spatium ex eadem manu tantus fetor jugiter exhalavit, ut præ angustia cordis vix eam valeret vel ori apponere, vel naribus admovere. Hic ergo benignus et magni solaminis vir, multa nobis, cum essemus Novitii, **1225** narrabat exempla, unde nos in amore virtutum sæpius accendebat. De quibus et nos unum saltem stilo mandare decrevimus, eo quod ipsum affectui nostro ardentius inhærere sentimus.

II. — De Schocelino agri Trevirensis eremita.

3. Ego, inquit, dum aliquando conversarer in episcopatu Treverensi pro construendo cœnobio, quod Claustum nominatur, largiente superna gratia merui videre et agnoscere hominem sanctum, hominem vere divitem et vere beatum, nomine Schocelinum. Qui videlicet eo ditior, eo beator fuit, quo fallaces mundi divitias, tanquam vanitates et insanias falsas, verius despexit, et longius abiecit. Vere enim non qui plus habet, sed qui minus cupit

dives est. Tanto namque fervore hic beatissimus eremita mundum deseruit, tanto Christum ardore dilexit, ut temporibus et regionibus nostris neminem fuisse putemus, qui ei in contemptu visibilium et carnis mortificatione possit æquiparari. Vitam quippe illius omnes possumus mirari, multi etiam æmulari, sed nullus imitari; unde et necesse est amplius venerari. Iste enim pro Christo quotidie moriens, non unam tantum, sed innumeras cruceas et mortes sustinuit; quia quot diebus in eremo vixit, quasi tot martyria duxit. Quis namque hominum in hac vita mortali, quantumcunque profecerit, vel sine humano cibo, vel sine tecto, vel sine indumento, vel sine omnibus his diutius vivere possit? Porro vir iste virilis, vir veræ virtutis, naturam supergressus humanam, cum careret omnibus istis, confortante se Deo per multa tempora non defecit. Annis siquidem quatuordecim solivagus ac toto corpore nudus, montibus et silvis pro Christi amore oberrans et latitans perduravit, cœlum habens pro tecto, aerem pro vestimento, pecorinum victum pro cibo humano. Herbis namque agrestibus et crudis, earumque radicibus, interdum quoque sagina et glande pro magnis deliciis utebatur, qui utique brutorum animalium pastus magis quam esca hominum esse probatur. Hujus ergo rigorem propositi inexorabili severitate per decennium integrum custodivit. Postmodum autem quatuor fere annis ante suam dormitionem, in corde hiemis, bruma severiente asperrima, cum tellus nivibus obruta, et gelu acriore coercita, ne herbas foris exsereret, nec radices effodi sineret, tunc a facie famis et hujus frigoris sustinere non prævalens, tandem ut homo jam fere præmortuus, et obeso corpore, pelle sola circumdatus, cogebatur interdum deserta deserere, atque ad proxima rura volendo nolendo descendere. Veniens autem ad excretorias ejusdem viculi casas, si quem ibi pauperculum et honestæ conversationis hominem manere cognosceret, ad eum libentius divertebat: diversorium tamen ipsius ingredi recusabat, sed reclinato capite quiescebat in laribus domatis, vel potius in medio curtis. Hoc autem maxime procurabat, ut profunda jam nocte accederet, horaque antelucana recederet.

4. Porro homines illi, qui digni habebantur tanto hospite nobilitari, magnam ei reverentiam deferebant, ita ut nemo de inhabitantibus auderet ad eum accedere, aut in colloquio molestus existere, nisi forte ab illo permissus, aut etiam vocatus: nimirum metuentes ne ad ipsos amplius non diverteret, si quietem illius aliquis ibidem importune turbaret. Interdum tamen applicabant ei pro foribus modicum straminis, aut veterem saccum, si vel in eo fortasse requiescere consentiret. Porrigebant nihilominus fragmentum ei aliquod hordeacei vel furei panis, scientes utique quod aliud nihil acciperet: de quo videlicet pane modicam aliquoties crustulam ruminabat, residuam vero partem ad multorum dierum refectionem secum ad eremum

deferebat. Habebat quoque vir ille locupletissimus circumligatam renibus semicinctiam vilem atque brevissimam, quæ verecundas solummodo corporis partes operire vix poterat, cum eum hominibus apparere compelleret ista tam inevitabilis causa. Possidebat nihilominus et saccellum parvissimum collo vel renibus appensum, quo supra dictas alimonias inferebat. En tota divitis istius viri proprietas, en gloriosa **1226** servi Christi hæreditas, et nobile patrimonium, cui vere fidei totus mundus erat divitiarum. Ipse enim tanquam nihil habens et omnia possidens, in tali nihilo totum obtinuit: quandoquidem qui in vili semicinctia totum mundum inclusit, de toto et pro toto mundo semicinctiam solam elegit. Denique quid aliud cuius hominum confert copia thesaurorum, atque infinita possessio rerum, nisi ut præsentem vitam ducere, et aliquandiu producere possit? ad quam videlicet transigendam huic pauperi nostro una vetusti panniculi scissura sufficit.

5. Beatus itaque Bernardus, audita virtute conversationis illius, dedit nobis præceptum adeundi et salutandi ex nomine ipsius virum, mitens etiam ei pro signo charitatis nonnulla munuscula, hoc est, tunicam et caligas, ut pro ejus amore indueret illas. Nos ergo profecti ad easdem partes, una die, cum adhuc tenebræ essent, intravimus locum ubi quiescere putabatur: et non inveniētes, seiscitati sumus ab hospite, ubinam ille esset. Ille vero respondit: « Hæc nocte, inquit, apud nos in curia mansit. Cui solito tempestivius recedenti et vale facienti respondimus: Cur, domine pater, tam cito egredere, cum mediæ noctis adhuc vix hora transierit? Et ille: Modo, inquit, venturi sunt huc propter me viri quidam religiosi; a quibus nolo me ad præsens reperiri. Hæc autem sæpius et propter alios fecit, quod ad se nihilominus venturos esse prædixit. » Quo audito satis superque mirati sumus, quod tam cito in astutia nostra ab eo deprehensi fuerimus. Callide namque satis putavimus nos egisse, et incautum antequam surgeret prævenisse. In quo videlicet facto manifeste innotuit, quod etiam propheticis spiritu non caruerit. Nos ergo scientes quod absque beneplacito suo reperiri non posset, per prædictum hospitem ei mandare curavimus, obnixè rogantes, ut gratia ipsius qui nos ad ipsum direxerat, suam nobis præsentiam indulgeret. Quo tandem annuente clementer, venimus et vidimus eum, non quasi terrenum hominem, sed sicut angelum cœlestem, cujus conversatio tota in cœlis et de cœlis erat. Tunc eulogiis præsentatis, cum salutationem Patris humiliter et cum reverentia suscepisset, ipsaque indumenta sibi applicuisset, mox iterum ea deposuit, et ait: « Benedictus Deus, qui dedit in corde apostolici viri, ut peccatoris et miseri hominis memoriam habere dignetur. Et nunc pro amore ipsius vestimenta transmissa obedienter accepi, et indui; diutius tamen ea portare non valeo, quia nec opus est mihi, nec ipse mandavit. Dico

autem vobis amicis meis charissimis, quia nihil est mihi molestius, quam ut curæ carnis sarcinam odiosam, cum tanta difficultate depositam, lassatis et dolentibus humeris denuo imponere cogar. »

6. Nos itaque videntes hominem benignum atque affabilem, cum jam ei fiducialiter loqueremur, seiscitati sumus ab eo, cum reverentia tamen, utrumne adhuc de carnis illecebris vel dæmonum irritamentis aliquid molestiæ toleraret. Tunc ille, ut erat homo jucundus, et boni solatii, cum paululum subrisisset, ita loqui exorsus est. « Jam diu est, amantissimi fratres, ex quo per gratiam Dei a passionibus vitiorum sentio me non mediocriter exoneratum; sed quoniam tentatio est vita hominis super terram, quis gloriatur castum se habere cor? Si enim dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est. In medio siquidem laqueorum ambulantes, et hostilibus gladiis circumquaque patentes, nisi scuto divinæ protectionis assidue muniamur, nunquam cavere poterimus ab his qui sagittant in obscuro etiam rectos corde. Confidimus tamen in Domino, quia fidelis est, et non patietur nos tentari supra id quod possumus. Et nunc vobis aliquid exempli gratia refero, in quo poteritis advertere, eujusmodi tentationibus aliquoties inquietor. Quadam itaque die cum brumalis asperitas solito intensiore pruina rigesceret, et nix copiosa de nubibus flueret, tunc torpentibus membris in terra jacebam. Verumtamen rerum Sator omnipotens, qui dat nivem sicut lanam, et nebulam sicut cinerem spargit, ipse mihi pro laneo amictu, qui deerat, niveum oportorium dederat; magnum quidem et amplum, atque ad unius cubiti mensuram fere condensum. Quo circumquaque **1227** latius expanso ita operiebar, ut de corpore meo nihil penitus appareret. Tantummodo circa faciem meam virga fumantis anhelitus ab ore procedens, superjectam nivem paulatim undique reliquabat, et modicam fecerat aperturam. Interea lepuseculus quidam ante faciem frigoris et nivis fugitans, atque ad pausandum latebras quæritans, casu venit ad ipsum foramen. Qui suavitate caloris illectus illico substitit, et super caput meum ibidem accubavit. Tunc ipsa novitas rei subridere me compulit, et subripiente mihi levitate dejectus est animus meus a statu solitæ gravitatis, et prolapsus in gaudium vanitatis. Non solum autem, sed et desiderium incidit eundem lepuseculum, ut facile poteram, manu injecta corripere, non ut eum occiderem aut retinerem, sed quia est animal innocens atque lenissimum, ut contractatione et visu illius aliquandiu delectarer, et dicatum penitentiae tempus hac inepta lætitia interim consumere non vererer. Diutius autem suggestori reluctans, desiderium vanum donante Deo superavi; tranquilloque corpore manens, pavidam bestiolam securus quiescere feci, donec tandem utronea voluntate recessit. En id est unum de majoribus tentamentis, quæ a multis retro diebus tolerasse me memini.

Quod videlicet quamvis jocose, et velut exhilarandi vos gratia fortasse videar vobis alacrius quam oportuit retulisse, erubesco tamen et doleo cogitationes meas interdum a vanitatibus istis velut a muscis volitantibus inquietari, etiam sine consensu vanitandi.»

7. Cum hæc et similia nobis ædificandi et solatiandi causa vir ille mirabilis enarraret, tunc beatum patrem Bernardum legatione nostra humillime resalutavit, seseque orationibus ejus devotissime commendavit. Moxque benedicens ac valedicens nobis, tanquam cervus emissus a Deo liberis saltibus ad opaca saltuum recurrit, et veluti avis de manu tenentis elapsa, laxatis in aera pennis ad avia nemorum cantando revolavit. Nos igitur videntes, et spiritum loquendi ulterius non habentes, in comparatione talis ac tantæ perfectionis, assimilavimus nostras turres favillæ et cineri; et qui antea putabamus nos aliquid esse, cum nihil essemus, tunc universas justitias nostras quasi pannum menstruata existimavimus: sicque percutientes pectora nostra, humiliati atque compuncti nimis ad propria remeavimus. Referuntur et alia pene innumera de viro illo magnalia, quæ quoniam a nobis tanquam longe remotis diligentius investigata non sunt, silentio claudimus; illa tantummodo proferentes quæ fide oculata percepimus. Hic itaque ter beatus cum revelante Deo diem dormitionis suæ jam jamque imminere conspiceret, ad unam de propinquieribus villis accessit, ibique percepto dominici Sacramenti viatico, lætantibus angelis, angelicæ puritatis animam reddidit. Ad ejus exsequias venerandas viri religiosi, et populi innumerabiles catervatim undique confluentes, corpus ejus honorifice sepelierunt, et super ipsum novam ecclesiam construxerunt. Postea vero translatum est inde corpus ejus apud quoddam nobile castrum, quod nominatur Luceburgum, et in ecclesia beatæ Mariæ honorifice tumulatum. Porro ad ipsum tumulum ejus miracula frequenter usque hodie fiunt, et sanitates ac beneficia multa ipso interveniente fideliter postulantes accipiunt. Hæc et similia nobis neophytis dominus Acardus sæpius referebat exempla, quibus rudimenta tirocinii nostri magnifice roborabat, atque in amore virtutum non mediocriter ascendebat. Ad postremum autem etiam ipse deficiens, in senectute bona migravit ad Dominum, et sepultus est in sepulcro fratrum suorum.

III. — *De fratre laico et Converso Claræ-Vallis.*

8. Frater quidam laicus et Conversus in eodem cœnobio exstitit, vir religiosus ac summæ mansuetudinis, qui Deo magistrante didicerat esse mitis et humilis corde. Huic omnes testimonium perhibebant, quod nunquam visus fuisset irasci, nunquam quibuslibet injuriis affectus ad impatientiam provocari. Hic inspirante Deo statuerat firmiter in animo suo, ut quoties a **1228** quibuslibet fratribus suis juste sive injuste proclamaretur, toties pro illis oraret, et pro singulis *Pater noster* prima vice ad minus diceret. Cujus exemplo salubriter instructi multi Cla-

rae-Vallensium fratrum, eandem consuetudinem usque hodie quasi pro lege custodiunt. Quadam itaque die cum esset in via directus, necesse habuit transire per fauces cujusdam nemoris solus. Contigit autem ibidem eum incidere in latrones, qui eum despoliantes, caballum quoque cum sarcinulis raperunt, et nihil ei penitus præter solam charitatem dimiserunt. Illa vero quia non fuit in sitarcia, neque in forulo foris incaute relicta, sed firmissimæ patientiæ nodis intus in intimo cordis sapienter astricta, sicariorum violentiam timere non poterat. Salva igitur charitate nihil Dei servus amittere potuit, quia pro nihilo illi erat quicquid ea remanente amisit. Recedentibus vero latrunculis, ipse cum paululum processisset, prosternitur ad orationem, obsecrans Deum, ut hanc eis remitteret impietatem. Quidam ex ipsis a longe subsecutus, curiosus observabat, volens scire quid ageret; et videns eum orationi diutius insistentem, celeri cursu revertitur ad socios, percutiens pectus suum et dicens: « Væ nobis miseris et damnatis! En moriemur omnes, qui hunc tam sanctum hominem, et tam sancti monasterii fratrem (siquidem ipso revelante cognoverant quod esset de Clara-Valle), nostro malo tam male tractavimus. Hinc enim ex quo recessit a nobis, non cessat orare cum gemitu et lacrymis: nec dubium est quin ipse Dominum roget etiam pro suis inimicis. » Quod audientes compuncti sunt animo, et venientes inveniunt illum adhuc in oratione flexis genibus intentum. Cui mox universa restituunt, et venia suppliciter postulata, in pace dimittunt. Quo viso, gavisus est frater ille gaudio magno, Salvatori Christo immensas gratias referens de compunctione prædonum, magis quam de receptione spoliiorum.

9. Hic ergo vir bonus cum in sancto proposito perseverasset, tandem vocante se Deo collectus est ad populum suum, recepturus amodo cum eis præmia meritorum. De cujus glorificatione visio talis apparuit, eadem qua defunctus est die. Erat in quodam monasterio longius a Clara-Valle remoto, monachus quidam religiosus et magnæ opinionis vir, quem pro sua sanctitate omnes sinceriter diligebant, omnes singulariter honorabant. Hic igitur eodem die, quo prædictus frater mortuus est, etiam ipse moriens ad extrema devenit. Cumque jam morti proximus videretur, raptus est ab humanis, ita ut omni membrorum officio destitutus, a mane usque ad nonam in ecstasi positus, tandem ad seipsum revertitur, et virtute recepta, lingua tantum in verba laxatur. Stupentes vero qui aderant, causam ab eo repentinae discessionis, ac reversionis efflagitant. Quibus ipse respondit: « Hodie cum a sensibus corporis in spiritu sublevatus abstraherem, inveni me subito introductum velut in paradiso voluptatis, in loco glorioso atque præclaro nimis; cujus aptitudinem, pulchritudinem, atque amoenitatem humani sensus angustia æstimare non sufficit. Ibi pretiosa vasorum congeries atque ornamentorum; ibi infi-

nita præparatio deliciarum, quomodo fieri solet in adventu cujuspiam potentissimi regis aut imperatoris. Erant igitur sancti innumerabiles immensa gloria coruscantes, quorum alii jam advenerant, alii adhuc de cunctis partibus veniebant, quasi ad grande spectaculum certatim properantes, et velut ad diem solemnem undique confluentes. Audiebatur etiam ibi suavitas harmoniæ cœlestis, et resonabat undique gratiarum actio et vox laudis. Ego vero cum nimis obstupissem, seiscitatus sum ab angelo ductore meo super his quæ videbam. Ipse autem respondit: Hæc est celebritas nova, novi cujusdam sancti hodie de domo Claræ-Vallensi assumpti, et in gaudia ista modo solemniter introducendi. Hoc itaque dicto jussit me citius egredi, atque ad humana reverti. Quod cum ego nimium deterrerer, obsecrabam medullitus, ut ab illa felicitate ad miseriam corporis amplius non remitterer. Ille vero respondit: Modis omnibus oportet te ad fratres tuos regredi, donec annunties quæ vidisti. Quo facto protinus reverteris, et æternæ istius lætitiæ participium **1229** obtinebis. Hujus rei gratia missus sum ad vos, indicare ista quæ vidi, ut et ipsi beneficientes proficiatis, et perseveretis in bono, scientes utique quia non deerit merces operi vestro. » Et cum ista dixisset, valedixit, atque obdormivit in Domino. Planxit autem eum omnis congregatio monasterii, utpote sanctissimum et magnæ utilitatis virum; de cujus exemplo omnes erant informati, et de cujus consilio pendebant universi. Illi ergo sollicitè tempus horamque notantes, cum requisissent in Clara-Valle, cognoverunt fratrem supra memoratum eadem die, qua visio demonstrata est, fuisse defunctum. Cujus nimirum inventa est talis ac tanta conservatio, ut fidem facile faceret tali et tanto miraculo.

10. Beatus vero Bernardus cum quidam de fratribus suis hanc visionem coram eo cum grandi admiratione referrent, ita respondit: « Et vos, fratres, ista miramini? Ego vero magis admiror in vobis incredulitatem et duritiam cordis qui adhuc minime creditis, aut minime forte advertitis vocem illam, qua de cœlo clamantur: *Beati mortui qui in Domino moriuntur: amodo jam dicit Spiritus ut requiescant a laboribus suis; opera enim illorum sequuntur illos* (Apoc. xiv, 13). Mihi siquidem luce clarius, et vita qua vivo certius constat, omnes qui in cordis hujus puritate obedientes et humiles perseveraverint, mox ut carnem exuerint, ab omni miseria protinus exuendos, et immortalitatis gloria vestiendos. »

IV. — *De Simone abbate Caziacensi.*

11. Vir venerabilis Simon, quondam abbas Caziaci, quod est non ignobile monasterium nigri Ordinis monachorum, magno cordis affectu beatum Bernardum diligebat; adeo ut de consilio et voluntate ejus totus pendere videretur. Huic autem desiderium magnum inerat curam pastorem deserere, et fieri monachus in Clara-Valle. Verumtamen beatus Bernardus sciens viri virtutem, et gratiam qua com-

misso cœnobio valde idoneus et necessarius erat; quoad vixit in carne, nunquam ei voluit super hujusmodi petitione præbere consensum. Quadam igitur die dixit ad eum idem abbas: « Domine pater, ego jam senex et pene decrepitus, fatiscens in corpore membris, et urgentibus undique morbis jam jamque resolvi me sentio. Quod si extra Claram-Vallem defecero, erit mihi dolor inconsolabilis, et irreparabile damnum. Unde necesse est ut vel nunc abire me jubeas, vel satisfacere votis meis; quia mors accelerans moram amplius facere non permittit. » Cui Vir Dei respondit: « Mane in loco tuo, et noli timere. Ego securum te facio quod morieris in Clara-Valle. » Credit homo sermonibus Sancti, et mansit interim in sua prælatione securior pluribus annis. Post transitum vero Famili Dei, cum jam desiderii sui stimulos nullo reprimente tolerare nequiret, dimisso regimine Claram-Vallem se contulit; ubi etiam magno Dei dono, magnoque miraculo septennium supervivens, mirabile prorsus in tali ætate vel infirmitate, fervoris ac devotionis exemplum nobis omnibus in fine reliquit.

V. — *De Gunnario, ex Sardinia tetrarcha monacho in Clara-Valle.*

12. Simili modo Gunnarius vir illustris, quondam judex et dominus Sardinia tetrarchalis, cum venisset aliquando orationis gratia ad sanctum Martinum Turonensem, in revertendo transitum habuit per Claram-Vallem: ubi a sancto Bernardo devote susceptus, et de salute animæ copiose præmonitus, converti ab eo minime potuit, quamvis beatissimus Pater, ipso ibi præsentem, et multum gratulante, cæcum quemdam illuminasset. Cumque recessisset, dixit ei Sanctus: « Ego rogavi Dominum instanter pro tua conversione, sed ad præsens exaudiri non merui: et nunc abire te patior, quia retinere non licet invitum. Verumtamen scias te huc iterum de Sardinia reversurum. » Abiit ergo vir in terram suam, de ignito Viri Dei colloquio scintillam æmulandæ paupertatis et religionis secum reportans: quæ in ejus pectore **1230** per cogitationem interim coalescens atque exæstans, opportuno tempore postmodum in flammam operis erupit. Cumque reversus fuisset in Sardiniam, stimulabant ejus animum incessanter verba illa prophetica, quæ de ore sancti Viri prolata, quasi cœleste oraculum retinebat; et eum quiescere non sinebant, juxta quod Salomon ait: *Verba sapientium quasi stimuli, et quasi clavi in altum defixi* (Eccl. xii, 11). Post modicum vero tempus audito transitu sancti Viri, consternatus est animo vehementer; arguens semetipsum et poenitens, quod ad illius prædicationem conversus non fuisset. Sed quod ipso vivente non egit, post ejus obitum implere festinavit. Mox ergo dispositis omnibus quæ necessaria videbantur, primogenitum suum Barasonem in regno suo principari constituit, cæteris tribus liberis patrimonio suo communiter distributo. Quorum etiam prior natu, vocabulo Petrus, illico post discessum patris, regnum Caralita-